

LAŽ IN RESNICA.

PIŠE AVGUŠTIN POŽEGAR.

(Dalje.)

aj pa je zaupanje? Ko odide roditelj, oče ali mati od hiše, naroči še otroku, da naj ostane priden, opravi naloženo delo itd. Deloma iz roditeljske ljubezni, deloma za plačilo in spodbudilo obljubi mati svojemu otroku, da mu bode prinesla nekaj iz mesta. Otrok komaj pričakuje trenutka da se bo vrnila mati. Še nasproti teče svoji ljubi materi — kajti pričakovani dar in mati sta spojena v enoto. Otrok vé, da brez matere ni darú.

Kakor otrok tudi pričakuje dorasli človek, da mu hoče sosed le dobro. On se zanaša in zida na sodruga, da mu ta pospešuje ali vsaj ne oškoduje njegovih interesov. To imenujemo zaupanje v soseda, ki nas osreči, dokler zaupanja nismo izgubili.

Toda res je, da že ena laž, že ena vara zaupanje omaje. Ko bi se dogajale v človeški družbi le resnice, bi ne govorili o zaupanju. Pri pojmovanju zaupanja se vriva vedno nekakšna negotovost, ki nas vznemirja. Absolutnega zaupanja ni. Imamo ga le toliko, kolikor nam ga daje lastna nemoč v luči in meri odvisnosti od drugih. Svoje nemoči in odvisnosti od drugih se zaveda vsakdo. To razmerje prenašajo različne osebe različno; nekateri z dušno mirnostjo, drugi z notranjo nezadovoljnostjo.

Če torej vidimo, da med zemljani ni popolnega zaupanja — ne obupajmo nad tem. Saj vemo, da si do neke mere zaupamo in zaupati moramo, četudi laži in vare zaupanje slabijo.

Človek kaj rad povdarja svoje višje stališče nad ostalimi stvarmi in kaj rad govori o človeški dostojnosti. Toda človeška dostojnost zahteva največjo npravstvenost v mišljenju, govoru in dejanju. Človeška dostojnost ne dovoljuje nobene laži in ima vest za zanesljivo stražo. Realisti mnogokrat ne poznajo, ne priznajo človeške dostojnosti; a to le na zunaj. Oni storé laž, ker se vzvišenega stališča o stvarstvu zavedajo in dolžnosti

napram sosedu čutijo, pa jih iz nepravnih motivov pobijajo. Ako vsakdo pri sosedu popolnost želi, ne more je pri sebi odkloniti, sicer ravna proti sebi. Kristus je rekel: «Jaz sem resnica in življenje.» Kristus je Bog, popolnost in resnica, človek pa bitie, ki z nepopolnimi silami resnico išče. Vztrajna in dosledna načela, ki služijo nravni resnici, tvorijo človeško dostojnost.

Naravna, a tudi npravna resnica je, da je npravno dobro, ako spoznavamo sosedovo osodo z umom ter jo blažimo s srčnim sočutjem.

Bodimo pri nevarno bolnem človeku, ki mu je treba največjega miru. Vemo, da bi mu povzročil najmanjši vznemir morebiti naglo smrt. Slučajno smo poklicani, poročati bolniku o nesrečnem dogodku v njegovem gospodarstvu, ki ga ne moremo zamolčati. Čustveno izobraženi ne bodemo v priprosto suhem tonu povedali nesreče, ampak rabili bodemo utis nesreče zakrivajoče besede, ki niti resnici ne odgovarjajo. Z dobrim namenom hočemo nesrečneža varati, ker nam to napoveduje usmiljenost in sočutnost. Sočutje za veselje in žalost, ki ga gojimo v srcu na korist sosedu, je gotovo del človeške dostojnosti in laž, ki izvira iz npravnega sočutja, se nam zdi dopustljiva.

Je li torej laž iz sočutja vedno dopustljiva ali nikdar? Npravnost laž prepoveduje, izjem pa ne dela. Zabredli smo v protislovje. Dobrota iz sočutja npravno dopuščena, a laž, ki je dobroto omogočila, npravno prepovedana.

Čustvovanje sploh marsikaj pripušča, kar strogi razum prepoveduje. Človek je na človeško družbo navezan po raznih dolžnostih. Čestokrat mu je izpolnovati istočasno dve ali več dolžnosti, ki deloma soglašajo, deloma se izključijo. V takšnih slučajih menda kaže, da slušamo višjo dolžnost. Zapiska višjih in nižjih dolžnosti nimamo, ne poznamo jih tedaj kakor točke raznih zakonov, ampak cenimo jih poljubno, kakor razmere nanesejo. Nekaterniki n. pr. mislijo, da so dolžni resnico povedati le tistemu, ki je upravičen od njega zahtevati resnico. Pa kdo ima pravico do resnice — kdo ne?

Drugi trdijo, da smemo lagati, ako nam laž ne prinaša koristi. Kaj pa, če laž drugemu škoduje? Lažemo, n. pr., da se otmemo iz sovražnih rok in trdimo, da imamo naravno pravico, zabraniti pretečo nam škodo tudi z lažjo. Saj velja fizikalčni stavek, da povzroči učinek primeren protiučinek tudi na polju duševnih pojavov. Tudi Herbart uči, da so predstave sile, torej so tudi predstave o preteči škodi ali nevarnosti sile, ki izzivajo odpor. Če odpor z resnicó ne obeta uspeha, pomagamo si z lažjo.

Če tedaj brez svoje krivde pridemo v nevarnost, radi povemo nresnico, da se iz nevarnosti izmuznemo. Ali v slučajih radi sebe ali radi drugega lažemo, za to se ne zmenimo.

Ljudje govore neresnico le vsled udobnosti in priličnosti, misleč, da storé pri tem dobro. Življenje kaže, da ne moremo laži odpraviti niti brezpogojno prepovedati niti pravila najti, ki laž dopuščajo. Vendar nočemo trditi, da je človek že v principu lažnjiv in nenraven.

Po resnici težimo in resnični bodimo na podlagi npravstvenega čuta ter ne bodimo popustljivi, kadar nas motijo zmedenosti razmer. Povsod so izjeme, tudi laž jih ima, a varovati se moramo, da ne postanejo izjeme pravila. Ne recimo «Laži poljubno», ampak «Pusti resnico le v največji sili in zadregi, ki je nisi zakrivil ti.» Ko bi lagali lahkomišelnó, grešili bi zoper npravnost, ki izvira iz vere na višjo določbo človeka, ki mu bodi pravica črez vse. Kadar pa smo neresnični v prisilnih razmerah in nikomur na kvar, takrat nas npravna vest ne graja, ker jo um pouči in potolaži, da popolnega soglasja v življenju ni in da ga tudi resnica čestokrat zgreši.

Le poglejmo nepregledno vrsto dolžnosti! Vežejo nas oziri na lastno osebo in oziri na svoje, vežejo nas oziri na javnost. Ena dolžnost nam zapoveduje, kar druga prepoveduje. Ni mogoče obema zadostovati v istem smislu. Božja prepoved in človeška zdrava pamet prepovedujeta umor človeka. Groza obleti človeka že pri misli sami — a vendar nam nalagajo državljanske dolžnosti na podlagi domoljubja iti v boj ter nam obetajo tem več hvale in časti, čim več «sovražnikom» pristrižemo nit življenja in zdravja. Kaj velja kot resnica — kaj kot zmeta in laž?

Resnica je vendar-le ta, da nimamo pravice do zdravja in življenja sodruga, če ga nameravamo poškodovati, a ne pospeševati. Vse drugo se nam zdi zasnovano na zapletkah in nesporazumnostih, ki izvirajo iz raznih laži. Resnice se išče z nepopolnimi sredstvi; če ne pomagajo besede, pomaga naj moč, ki mnogokrat gre pred pravico.

Menonitom prepoveduje versko prepričanje maščevati se nad kom ali udeležiti se boja. Države priznavajo njihovo versko prepričanje ter jim dovoljujejo, da plačajo mesto polnovanja vojaške dolžnosti primeren davek. Kljub temu ni pričakovati, da bi v bližnji prihodnosti vsi ljudje povzdignili menonistiško mnenje o nevrednosti bojev na stališče obče npravne dolžnosti. Povsod se bojovna hrabrost čisla in ceni in celo v časih miru se pri nekaterih ima «hrabro in podvzetno», kar pri drugih velja le prezira — če ne prinaša graje in kazni. Pogosto sicer slišimo: «Quod licet Jovi, non licet bovi», a to je le prazna fraza, kajti resnica in laž ne delata razločka med stanovi, imata le obče-človeško veljavo. Prepričen sem, da je vsak normalno razvit človek stvarjen tako, da želi časa, ko ga ne bo najti, ki bi prisilno smrt sobrata človeka prenašal.

Res je, da igra bojevnik s svojim zdravjem in življenjem, ko se gre za blagor domovine, ki ga ni mogoče ščititi in braniti s plemenitimi sredstvi miru. Prepričani pa bodimo tudi, da z rastočo kulturo duha in srca pojemajo kolizije dolžnosti. Vsebina dolžnosti in oblike spolnovanja

se jasna vedno bolj — pojav, ki pospešuje resničnost najbolj. In domoljubie, ki še danes zahteva, da žrtvujemo svoje življenje in da pri spolnovanju te dolžnosti oskrunimo zapoved božjo «Ne ubijaj», pričakuje časa, da zavlada mir med ljudmi in resnica.

Kakor pa domoljubje kot močen čut vzbuja dolžnost do domobrambe in prinaša v sili boja celo klanje, tako nas silijo druge razmere, da povemo laž. Kakor kljub bojem velja načelo, da varujemo življenje soseda, tako velja zraven laži še resnica, boljše dolžnost do resnice. Izjeme ne podirajo pravila, to le krči število izjem.

Razmere javnega življenja so mnogovrstne in zavozlane. Vsakdo stoji med njimi in v njih ter išče smer svojemu delu. Omenili smo že, da razmere deloma soglašajo, deloma si nasprotujejo. Navadni vsakdanji slučaji nam kažejo nemogočnost, da bi slonelo vse na podlagi resnice. Ni mogoče postaviti pravila, ki dovoljuje in določuje uzrok, namen in posledice laži, ako se oziramo na vse življenjske podrobnosti. Roditelji doživijo slučaje, da svojim otrokom povedo neresnico; otroci povedo neresnico staršem, mož ženi, žena možu itd., a pri vsem ne mislimo na podlo lažnjivost, na nravno propadlost, ampak le na nepričakovan trenutek, ki nas v laž sili.

Ne bodimo prestrogi — ljudje bodemo ostali vedno. Nekaj ozirov je, ki laž vsaj nekoliko opravičijo.

Najbolj kaže, da vprašamo po vzrokih, po motivih laži. Laži ki se godijo v službi krivice, so zavrgljive. O tem pač nikdo ne dvomi. Vsa krivica, ki se stori vedoma, izvira iz sebičnosti. Sebičnost slika dotičnemu človeku le to, kar pospešuje le njegovo korist. Drugim prepušča le toliko, koliko prepuščati mora. Žal mu je, da nima tudi tega; pazi vedno in pričakuje, da množi svojo last.

Sebičnež zbira svoje moči, jih skuša na vse strani, da mu nekaj priboré. Ako se mu ne zdijo dovolj uporabne, opiše jih čez mero pri ljudeh, ki njega ne poznajo. Le poslušajmo razgovore na trgih, v gostilnah itd. Ne mislimo, da so le nedolžna pretiravanja, ki izvirajo iz površnosti, neznanja, navade, besedičnosti itd. Prav debele laži so, namenjene, vzbuditi v človeku visoko mnenje o vrednosti kakšnega predmeta itd. ter ga pripraviti tako, da koristi lažnjivcu.

Sebičnost se pojavlja v obliki prevzetnosti, vladoželjnosti, dobičkarije itd. Prevzeteni človek ne ceni drugih, noče pripoznati njih veljave, vidi le svojo domišljeno premoč nad njimi, ki mu veljajo le, kolikor in dokler mu služijo. Vsa čast, komur gre čast vsled priznanja njegove veljave — a kdor si gradi veljavo z lažjo, kmalu se mu grad razruši. O obširnosti nekaterih laži bodemo sicer govorili pozneje. Tukaj le omenimo, da sebičnost in strasti, ki iz nje izvirajo, podirajo in oškodujejo koristi drugih, in to je njihova nenravna krivda, največkrat podla laž.

Poznamo pa tudi laži, ki prihajajo iz plemenitih motivov in čutov. To dejstvo smo sicer že omenili, a tukaj bo treba o njem nekaj več povedati.

Rekli smo, da bolniku, otroku in dr. povemo laž, da ga obvarujemo škode, nesreče itd. Iz sovražnikovih rok se otmemo po laži, da se ohranimo obitelji, ki nas neobhodno potrebuje, da se ohranimo boljšemu svetu, ki težko našega sodelovanja pogreša. Takšne laži se nam zdijo morebiti nepotrebne, a nenravne niso, ker ne prihajajo iz nenravnega mišljenja.

Po laži pa se lahko zgodijo lepi, plemeniti čini. Tega v prvem hipu ne moremo umeti, kajti laž je nenravna in plemenitost ne more biti posledica nenravnega uzroka. Ako pa nekatere resnične ali vsaj mogoče dogodke etiško pretresujemo, bomo našli, da laž lahko povzroči plemenito posledico.

Nekoč sem čital to-le dogodbo, ki so jo misleci v luči resnicoljubnosti ocenili. Na morju je plula velika barka. Na njej je bila velika družba oseb, ki so jih vezale sorodske in prijateljske vezi. Med viharjem je barka bila poškodovana. Rešilne čolne so spustili v morje — skrb za rešitev je bila velika, misel na smrt grozna.

Vedno hitreje se je utapljala barka — le en mož še je dirjal na krovu sem in tja, jokajoč je klical svojo ženo, o kateri je mislil, da je še v barki, da bo z barko utonila. Ženo izgubiti — na morju — strašna misel! Ves zmeden je tekel semtertje. Ravno je hotel tja doli v notranje prostore, da najde svojo ženo, a znanci v rešilnih čolnih opazijo to. Videli so, da je rešitev žene nemogoča; videli so, da mora utoniti tudi mož. Klicali so ga, da pride hitro v čoln. Mož jih vpraša po svoji ženi, kajti črna tema je bila, in žene ni bilo videti z barke. Znanci so vedeli, da nesrečnica ni bila med njimi v čolnu. Laž so povedali možu in rekli, da je njegova žena že v čolnu. Mož je zaupal svojim znancem, zapustil barko in skočil v rešilni čoln. Otet je bil, a žena mrtva.

V tem slučaju bi bila resnica osodepolna. Ko bi bili znanci rekli da žena ni v čolnu, ampak še v barki, šel bi jo bil mož iskat in bi utonil z barko. Pa tudi laž bi bila lahko imela slabe posledice, četudi je izvirala iz plemenitega namena rešiti življenje saj možu. Pomislimo razmerje med poročenimi, ki žive v srečnem soglasju. Ako bi mož soprog slišal, da je soproga še v nevarnosti, šel bi jo reševat. A kako mu je olajšal ljubeče srce glas znancev, da je žena že v rešilnem čolnu! Mislimo in slikajmo si potem duševno prevaro, ko žene ni našel in ko je laž opazil. Gotovo je tudi spoznal, da so mu znanci hoteli dobro, a v prvem trenutku tega ni spoznal, ampak pozneje. Ko je došel v čoln in žene ni videl, objela ga je grenka prevara. Videl je, da je že prepozno vrniti se na barko ter iskati ženo. Zavedal se je nadalje, da poprej ni šel žene

iskat; dozdevalo se mu je, da je zakrivil njeno smrt, ker je lažnjivcem zaupal. Takšni notranji premisleki bi bili lahko povzročili, da bi mož ob obupnosti zblaznel. Velika žalost to lahko stori. Ko bi dotičnik zblaznel, bi ostal svojcem le nadležna muka. Za ta slučaj bi bili znanci bolje storiili, ko bi ga ne bili z lažjo varali. A laž vendar ni bila nenravna, kajti sočutje je bilo nje motiv, ki je vzbudil željo in skrb, oteti saj eno življenje ter otrokom obdržati saj očeta. V trenutku skrajne sile je bila ta misel plemenita, a izpeljati jo je bilo mogoče le potom laži. Blaznost moža, nesrečen uspeh laži, bi bil znance mučil. A mož ni zblaznel, le hudo boleost je trpel, toda pretrpel jo je in ostal otrokom skrben oče. Laž je prinesla nekako tolažbo in zadoščenje in to je bilo dovolj.

Rezultati človeških dejanj niso v naši moči. Tudi dobra dela imajo čestokrat slab izid. Pri dejanjih je odločilna le kakovost njihove podlage, mišljenja. Plemenito mišljenje plemeniti tudi laž ter jo opravičuje, a previdnost bodi voditeljica v kočljivih razmerah. Vprašati moramo vedno, kako zadenemo v nasprotujočih si dolžnostih pravo postopanje, ravnanje ki bo imelo najboljši izid, če ga sodimo v luči človeške nravnosti.

V tem oziru velja le priprost odgovor. Vest, ki jo vodi previdnost, ravna naše mišljenje in dejanje. Njenih napovedi ne moremo nabrati v pravila. Pravilo: «Stori dobro, opusti hudo» je tako splošno, da se sicer lahko ravnamo po njem, a mnogokrat pridemo v dvom, naj-li storimo dobro na škodo resnice, ali naj storimo laž, da zabranimo in odvrnemo hudo. Resnica je na sebi vedno npravna, z ozirom na njeno posledico je, lahko škodljiva; laž na sebi je nenpravna, a z ozirom na posledico je čestokrat umestna. To dejstvo je gotovo že vsak spoznal. Življenje zahteva od človeka mnogo, a načela resnice kljub vsem zagonetkam ne more zadušiti. Na tem načelu sloni in visi ves ideal človeštva in tvori pravi idealizem tistih, ki stremijo po napredku človeške kulture. Načela resnice in neresničnosti nas spodbujajo, da prihajamo iz življenskih konfliktov kolikor mogoče brez laži. Podlaga nravnosti je duševna prostost. Vsa dejanja se godijo sicer v prostoru in času, povzročijo eno iz drugih in so zaradi tega potrebna. Človeška duševna notranjost spoznava kakovost dejanj, a podvržena na sebi jim ni. Ona je samosvoja v oceni dogodkov, je tedaj prosta in se lahko pojavlja npravno. Človeški duh si snuje v sebi zakon nravnosti, ki ga vodi in ravna prosto. Predpisi od drugih nimajo tiste moči, kakor npravno načelo, ki si ga je pridobil človek iz življenske izkušnje. Toda načela nravnega zakona zahtevajo od posameznika, da misli in dela tako, da načela njegove volje lahko veljajo kot princip občnih postav. Iz priganjanja notranjega zakona resnice se ustavljamo zoper silo okoliščin in snujemo npravni napredek posameznika kakor javne družbe. Čim bolj pa postajajo pravne vezi v človeški družbi tudi npravne, tem lažje nam bo premagovati lažnjive skušnjave.

To je človeku up, ki ga podkrepi, da ne propade in ne obupa. Schoppenhauer trdi, da se človeštvo ne boljša. Za čednostmi vidi on le zunanosti, ki so puhle in prazne, ki so šele laž in vara. Zanimivo ga je čitati, ko govori o človeškem življenju, o pojavih v človeški družbi. Življenje je velika maskarada, pri kateri se za krinko stroge poštenosti in pravičnosti, uljudnosti itd. skrivajo le sebični nameni. Schoppenhauer pravi, da so le trgovci odkriti stan, ker le oni priznavajo, da so koristolovci. Trgovci gredo brez krinke skozi življensko maskerado. Schoppenhauer je sploh velik pesimist, da smatra vse za hinavstvo, torej za laž in neresnico. Tolaži še nas komaj s tem, da so še psi na zemlji, ki jim smemo zaupati, ko gledamo zvestost v očeh. Takšen in tolik pesimizem, ki pozna le eno resnico, da ni resnice, spravi človeka na rob obupnosti in zmede človeško družbo do propada. Kako žalostno bi vendar bilo, ko bi ne imeli nobenega zaupanja! Kakšne bi bile obiteljske, sorodske, prijateljske vezi, ko bi vedno in na vsem sumili in rekli, da ni ljubezni, ne uljudnosti, ne prijateljstva, ob katerih se naše življenje ogreva in razvedri. Pusto bi moglo biti na zemlji, ko bi sosed sosedu ne zaupal; altruizma bi ne bilo, kjer pa tega ni, tam ni soglasja in brez soglasja ni urejene družbe. Altruizem nas uči spoznavati zemsko osodo človeka, nas uči usmiljenja in sočutja s sodrugom, da mu zaupamo, ker vidimo na sebi njegove nepopolnosti in ker za se zaupanja želimo. Altruizem je res smer duha, ki vedno išče in sklepa kompromise, po katerih se najde modus vivendi posameznika in družbe, po katerih se uravnajo odnošaji in zveze med različnimi stanovi, strankami itd.

O veljavi altruizma v družbenem življenju bomo sicer imeli obširneje govoriti. Razmotrivali bomo o družabnih skupinah, o stanovih itd. ter dokazovali, koliko laži se v boju za obstanek, za veljavo, za nadvlado itd. govori in stori, da se namen doseguje. Začeli bomo pri šolstvu. Razkazovali bomo, koliko podpore ima šolsko polje od resnice, koliko škode od laži. Potem bomo govorili o nekaterih drugih krogih človeškega delovanja in pokazali, koliko vpliva in zida na njih resnica, koliko vpliva in razdira laž. Tudi politike se bomo dotaknili, ki ne pozna morale in ki je radi tega najugodnejše torišče za laž.

Predno začnemo z nadaljevanjem, moramo še pripomniti, da se potegujemo in govorimo le za psihološko resnico, ki tvori znak resničnosti na človeškem značaju. Na druge resnice — fiziške, zgodovinske itd. — se ne bomo ozirali. Za odgojo značaja je važna le psihološka resničnost, ki jo poznamo in čutimo kot dolžnost, da govorimo resnico.

(Dalje prihodnjič.)

OBITELJSKI VEČERI.

DRAGOTIN PŘIBIL.

(Dalje.)

V. O uprizoritvi obiteljskih večerov.

saka nova ideja potrebuje primernege časa za svoje udomačenje. Ko se je do dobra ukoreninila, tedaj se začuden oziramo v polpreteklo dobo: ne moremo pojmiti, da je stala ideja toliko bojev, da je bilo propagatorjem liti toliko znoja. Mnogo jalovih poskusov je dobri stvari skoro več škodovalo nego koristilo: končno je srečna roka ugladila novosti pot med narod, po kateri se je polagoma povzpela do občega priznanja.

Kdor bi mislil, da se bodo obiteljski večeri kar hkratu udomačili v sleherni vasi, ta bi lahko doživel veliko razočaranje. Ideja je lepa, a navzlic temu bode treba nemara mnogo dela, mnogo samozatajevanja, mnogo vztrajnosti učiteljev, predno bomo mogli reči: obiteljski večeri so postali med Slovenci popularni. — Koliko poskusov se bode izjalovilo! Koliko učiteljev bode takoj po prvih uprizoritvah nehalo, ker uspeh ne bode odgovarjal naporu, ker udeležba ne bode povoljna, ker ljudstvo dolgo ne bode razumevalo končni namen obiteljskih večerov. Vse to se ne da pokriti s plaščem, to je očito in znano vsakomur, kdor ni slep za vsakdanje pojave v javnem življenju. S tem se mora računati, in propagatorji nove ideje se bodo morali oborožiti za boj proti nerazumu, proti zlobnosti v skrajnem slučaju, z veliko množino vztrajnosti. Prevdarjati pa moramo tudi še, predno se lotimo izvajanja svojih namenov, kako bomo najlaže dospeli k svojemu smotru. Zato bode umestno, ako izpregovorimo dve tri o uprizoritvi obiteljskih večerov.

Kako težko je uprizoriti obiteljske večere, to se nemara občuti najbolj pri prvi uprizoritvi, zlasti na vasi. Vaški svet je čuden. Tudi on ima svoje proroke, ki se skeptiški izrazijo o vsaki novosti ter ji skušajo pot kolikor mogoče zastaviti. Strup iz ciniških ust deluje v narodu včasih prav gotovo. Šele prvi uspehi vrnejo kmetu zaupljivost in odbijejo skepticizmu ost. — Da v našem ljudstvu na deželi ne bomo našli smisla za obiteljske večere, to je lahko predvidevati. Da pa uprizoritev sploh ni mogoča, s to mislijo se pač tolaži samo indolentna, lena duša, ki ni imela nikdar dovolj poguma, dovolj energije, da bi uprla svoje moči v ovire, ki leže povsod na poti življenja, in ki ni nikdar občutila sladkost doseženih uspehov. Uprizoritev obiteljskih večerov je mogoča: v poslednji gorski vasi bi se upal zbrati rodi-

telje k vzgojnemu posvetovanju. In v poslednjem gorskem selu bi morali obiteljski večeri postati ljudstvu duševna potreba! Prej ne smemo odnehati, a bolje nikdar ne začeti, kakor ostaviti pol storjenega dela.

Kdor začenja uvajati roditeljske večere naj dobro preudarja, da-li ima dovolj vztrajnosti in zmožnosti, dovolj popularitete, dovolj avtoritete, dovolj vpliva med ljudstvom. Če te mladost sili k delu, ne veruj svojim navidez titanskim silam, ki bi gore predstavljale. Vprašaj se, imaš li dovolj zaupanja pri starših svojih gojencev, in dokler nimaš tega zaupanja, nikar ne začenjaj. In ako si že ošivel v delu, pa bi še rad poskusil, da-li ti je ostalo še kaj moči za uvedbo nove ideje, vprašaj se, ali te ljudstvo spoštuje, ali ti priznava vse, kar si storil zanj, ali je bilo tvoje privatno življenje takšno, da si smel zahtevati od vsakogar, da se odkriva pred teboj. — Če si z izpraševanjem svoje pedagoške vesti zadovoljen, potem začni premišljevati, kako bi najlažje ugledil obiteljskim večerom pot v svojo vas. In tehtno preudarjaj, računaj z vsemi razmerami, potem pa z vso energijo na delo.

1. Ni vseeno, v kakšnem prostoru uprizarjamo obiteljske večere. Poprišče mora biti primerno izbrano. Vzvidi se nam pač, kakor da bi bila šola najprimernejše mesto za zbiranje staršev. No temu ni tako. Šola ni pravi kraj za obitelj, le v skrajnem slučaju se je bomo posluževali. Uprizoritev v šoli da vsej stvari tako čudno obliko, kakor bi hotel učitelj vse odrasle zopet spremeniti v svoje učence. Ravno ker delamo za šolo, moramo delati izvun šole. Naj me nihče napačno ne umeje! Moja navidezna ozkosrčnost je opravičena. Še k zabavam, ki se vrše v šoli, odrastlo ljudstvo nerado prihaja. — Dobro je, če se nahaja v kraju primerna sobana, kjer se zbira narod navadno k predstavam, zborovanjem in drugim sličnim uprizoritvam, recimo, da je to društvena soba Čitalnice, Bralnega društva, Sokola. Tudi telovadnice in drugi javni prostori bodo služili namenu. Nikakor pa ni v to pripravnost krčma, to je tista soba, v kateri se navadno pije, ki še diši po tobaku in pijači. To spremeni takoj vso stvar ter ji utisne na resno lice beleg smešnosti, nizkotnosti, pravi primer za resnico besed: od vzvišenega k smešnemu nas privede en sam korak. Če ima krčmar za posebne prilike rezervirano dvorano, potem seveda nimamo pomisleka proti uporabi takšnega zbirališča.

Če ni drugače, lahko se uprizore šolski večeri v ugledni zasebni hiši, recimo pri županovih, ali v uglednih hišah po neki vrsti. Meni se ta način zlasti dopada. Tu sem bi postavil začetek obiteljskih večerov. Miljé (sreda) bi bil gotovo srečno izbran: sredi v obitelji govoriti o obiteljskih zadevah. Domačin, par sosedov — to je tako srčkana slika idila zimskih večerov sredi sneženih zametov. — Ako je več vasi všo-

lanih, potem se vršijo takšni miniaturni obiteljski večeri po vrsti v vsaki posebe. Tako nam veleva namen, kajti dobro vemo, da so se tudi največje ideje zaplodile v zelo ozkih krogih, da bomo tudi pri obiteljskih večerih imeli početkoma jako skromen krog poslušalcev. A kar je bilo last par duš, je kmalu razvnelo sto in sto src. Iz malega raste veliko in slavno. Vedno več sosedov bode čutilo potrebo, prisostvovati skupščinam staršev; — ideja obiteljskih večerov bode postajala popularna.

Pri velikih uprizoritvah v velikih mestih ni treba pomisliti na okrašenje dvoran. Prav puritanska priprostost v velikih mestih naj vzbuja v starših domnevanje, da so doma. Čemu preprog in lestencev in smrekovih vejic in dragih rož kakor na plesu! Tak kraj ni kraj, kjer se čuti pedagogika, vajena otroške sobe in revne učilnice, domača.

2. Tudi čas za uprizoritev obiteljskih večerov se mora primerno odbrati. Naši kmetje morajo računati s časom in ne morajo zamenjati dvorane in polja kadar jih je volja. Utrujen od dela, od katerega nimamo niti pojma, kako naporno je, vrača se kmet z rodnih leh; željen počitka poišče zgodaj okrepevalno ležišče, da sledi drugo jutro takoj prvemu vabilu zore. Pomlad in poletje torej ne sodita za naše namene in črtati ju moramo takoj iz svojega koledarja za obiteljske večere. Vpoštevati smemo zlasti na deželi samo pozno jesen in zimo. Ko mete zunaj sneg in stresa okna vihar, tedaj je lepo v prijetnem društvu v topli sobi. In tedaj se čuje rada moška beseda. V tem času ima naš kmet dovolj prostega časa in rad bode skrbel za svojo omiko. — Pa tudi v mestu ne kaže pomladi in poletja vpoštevati za predavanja. Po vročini v delavnici poišče tudi obrtnik hlad pod milim nebom, in uradnik iz pisarne ne bode hodil v toplo sobano. Zato pač velja obče pravilo: obiteljski večeri naj se uprizarjajo samo v zimskem poluletju.

Na kmetih pa tudi po zimi ne bode kazalo zbirati se ob pozni uri. Pot je včasih dolga in oplaši marsikaterega, ki bi se sicer rad udeležil posvetovanja. Nekoliko po popoldanski službi božji bode nemara za večje uprizoritve najpripravnejši čas. Ljudje so pri cerkvi in se lahko zberejo, tudi jim ni treba storiti dveh potov. Če se pa računa samo z ožjim slušateljstvom, če se torej vrše v gori omenjenem zmyslu obiteljski večeri v domači hiši, v posameznih vaseh, potem ne bode treba računati z dnevom v tednu. Učitelj že najde domov; če si še vzame spremljevalca, mu pot tudi ne bode predolga. Nikakor pa ne začenjati prepozno s predavanji. Na kmetih se večerja zgodaj, in ko lega mrak na zemljo, tedaj se dozdeva našim vaščanom že jako pozno.

V mestih in trgih vladajo seveda drugi običaji. Tu odpadejo naštet oziri. Starši se zberejo, kadar jih pozoveš, najlaglje po večerji. Tedaj je že davno nehal posel v delavnicah, trgovinah in uradih, matere so spr-

vile svoje otročiče pod odejo in iz prvega sna se dete ne probudi takoj. Na mesto v krčmo, bode šel obrtnik in trgovec in uradnik prav rad na predavanje.

Prečesto ne kaže uprizarjati obiteljskih večerov. Prisiljena reč ni dobra, zlasti od početka ne smemo preveč hiteti s predavanji. Polagoma naj se vživijo poslušalci v idejo, naj se v njih samih zbujajo po prvem in drugem predavanju želja po tretjem. Če prvo zimo predavaš dvakrat ali trikrat, storil si za stvar še preveč. Drugo leto bode potreba nemara markantnejše izražena, in potem lahko vsako leto število predavanj pomnožiš, dokler ne postanejo obiteljski večeri tedenska priredba. Več kot enkrat na teden pa sploh nikakor ne bode kazalo prirejati obiteljskih večerov.

Zlasti če počenjaš z malimi obiteljskimi večeri, kar za vaške šole na vsak način toplo priporočam, ti bode še vedno preostajalo dovolj dela, četudi predavaš v letu samo po dvakrat v vsaki vasi. Čim manj jih imaš, tem skrbneje se lahko na obiteljske večere pripravljajo, tem laglje prikrajaš snov, da se bode prilagodila obstoječim razmeram, da bode pripravna za tvoje slušateljstvo, da ne bode po vsebini in obliki ne previsoko in ne prenizko nad ali pod duševnim obzorjem tvojega «avditorija». Posebno mladi učitelji naj se ne prenagljajo in naj dobro pamtijo, da je resnica starega latinskega rekla, v katerem je pokazal mlajši Plinij svojo modrost, «Multum, non multa» veljavna tudi za obiteljske večere.

(Dalje prih.)

HIGIJENA POZORNOSTI.

PO A. P. NEČAJEVU DRAGOTIN P.

ripoznava se, da je učenčeva pozornost prvi pogoj, brez katerega si ne moremo misliti uspešnega razlaganja učiva. Ni torej nič čudnega, da zanima pedagoge že od davnih časov, s kakšnimi sredstvi je mogoče vzbuditi in ohraniti pozornost med poukom. V pedagoški literaturi se večkrat poudarja, kako težko je vzbujati in nadzorovati pozornost. Tudi praktičnih nasvetov za vzbujanje učenčeve pozornosti nahajamo v obilici v pedagoških spisih. Navadno se opozarja na važnost živega in jasnega

podavanja, nazornosti, razpredelbe učnih ur, potem se konstatuje neobhodna potreba vzbujati zanimanje za pouk, bistro nadzorovati ves razred in ne biti slabe volje. Nekateri pedagogi narekajo olajšanje dela v določenih presledkih in lahko telovadbo. Tuintam se svetuje učitelju, naj ne

menja stališča pri pouku. Kot često pričino nepozornosti omenjajo nerazmerno težo šolskega dela napram slabim silam učenčevim. Končno nahajamo istodobno v pedagoški literaturi dve zahtevi: večina avtorjev zahteva zvočno besedo, drugi zopet trdijo, da se lagje posreči učitelju vzbujati pozornost svojih učencev, ako govori potihoma.

Samo nabranje teh svetov že vzbuja mnogo vprašanj. Če tudi ne opažamo istine, da si mnogi nasveti nasprotujejo (kakor glasni in tihi govor), vendar ne moremo prezreti fakta, da so do skrajnosti raznorodni. Zanimanje in telovadba, razporedba dela in nepomična stoja na odru, nazor in presledki v pouku — vse to so raznorodni pojmi. In ako opozarjajo pedagogi na vse to kakor na sredstva za vzbujanje pozornosti, potem smemo že v naprej trditi, da je pozornost odvisna od množine raznorodnih pogojev. Če je temu tako, potem je jasno, da raznotera sredstva, ki jih priporočajo pedagogi za vzdrževanje pozornosti, na noben način ne morejo imeti iste moči v vseh slučajih. Da jih uporabimo uspešno, moramo vnikniti v psihološki značaj pozornosti in umeti ocenjati okolnosti za katerih se opaža ginevanje pazljivosti.

Mnogo je teorij pozornosti, v katerih se shvata ta' pojav bodisi kot prvotni, bodisi kot izpeljani fakt, pri čemer se v karakteristiki tega pojava prepisuje temeljno važnost zdaj temu, zdaj onemu znaku. Ne spuščamo se v podrobno razmotrivanje teh teorij; izhajamo iz opredelbe pozornosti, ki ima popolnoma opisovalno obliko. Tako je opredelil pozornost slavni psiholog Wundt, nazivajoč to stanje, ki spremlja jasnejše spoznavanje psiholoških razmerij, in koje je karakterizovano po posebnem čuvstvu. Če se takim načinom držimo čisto opisovalne karakteristike pozornosti, spoznavamo v tem pojavu dvojno stran: 1. razjasnjenje razmerja spremljajočih ga psiholoških procesov in 2. posebno čuvstvo (napetost).

Samo po sebi se umeje, da moramo imeti pri govoru o učenčevi pozornosti kot neobhodno potrebnem pogoju pri pouku v mislih, zlasti prvo izmed navedenih strani. Nam ni važno to, da se nahaja učenec v napetosti, ampak to, da shvata jasneje. Zato je treba nazirati kot veliko psihološko nesporazumljenje vse one svete, ki ne merijo na nameri, osigurati učencem jasnost sprejetih predstav, ampak ciljajo le na vzbujanje stanja napetosti. Sem spada na pr. Fautov nasvet, naj se govori v šoli kolikor mogoče tiho, da bi bili učenci prisiljeni, kolikor mogoče napeto poslušati. Z isto pravico bi smeli priporočati učitelju, da naj zakriva zemljevide s finim tilom, ker bodo učenci prisiljeni, gledati na karto z večjo napetostjo.

Če analizujemo pozornost kot stanje najjasnejše svesti, vidimo da običajno spremlja ta pojav stanje raztresenosti (ali zmanjšane jasnosti) z ozirom na one stvari, ki v danem slučaju niso predmet pazljivosti. Poskusi so dokazali, da odvrčamo pozornost od nekaterih pojavov s tem,

da jo obračamo k drugim. Tem načinom oslabi eden pojav v tej meri, kakor se drugi jači. Iz tega pa je razvidno, da je v podporo učenčeve pazljivosti neobhodno potrebno skrbeti za odstranitev takšnih dojmov in predstav iz učenčeve svesti, ki bi mogli povzročevati raztresenost. Na tej zahtevi temelji med drugim tudi nasvet nekaterih pedagogov, naj učitelj med poukom po možnosti ne menja stališča, da njegovo sprehajanje po razredu ne vniči učenčeve pozornosti. Sem tudi spada zahteva, da naj učitelj postopa z otroki tako, da se tem ni treba učitelja bati. Šolska stega utemeljena na strahu, je prav neprimerna podpora pozornosti v razredu. Strah se mora nazirati kot ena najvažnejših pričn otroške raztresenosti. To potrjujejo mnoga opažanja pri psiholoških poskusih, kjer se je vpliv strahu pokazal analoškim z vplivom odvrčanja pazljivosti. S svojim obnašanjem in načinom nastopa mora učitelj vzbuditi v učencih primerno ali neprimerno razpoloženost za podporo pozornosti v razredu.

Katero razpoloženost moramo smatrati kot najprimernejšo in s katerimi najboljšimi sredstvi to dosežemo?

Vemo, da se nahajajo vzgojevatelji, ki napravijo iz otrok skoraj vse, kar hočejo, čim drugi niso v stanu, si priboriti poslušnosti. Isto se opazuje pri pouku: nekateri učitelji dosežejo pozornost v razredu brez vsakega truda: pri drugih gospoduje neprestana raztresenost. Ta razloček razlagajo mnogi avtorji samo s tem, da se otroci radi in nehote podvržejo sugestiji nekaterih vzgojevalcev in učiteljev, a nasprotno sugestiji drugih se ne podvrgavajo. Če dovoljujemo to razlago, potem moramo vedeti, da se razpoloženost za pozornost najbolj omogoči, ako pazimo na razmerje, med stanjem pozornosti in med pojavom takoimenovane sugestije

Dejstva, katerim dajamo ime «pozornost» in «sugestija», se strinjajo v tem občnem znaku, da dosejajo pri tem dane predstave posebno jasnost. Brez ozira na hipnotiško sugestijo, kjer se pogreza hipnotizovani v globino halucinacije, vzemimo za primer najnavadniši pojav, kjer pod vplivom sugestije sprejema dana predstava jasnost istinitega čuta; kot primeri nam morejo služiti slični šolski poskusi Bineta in Hilberta. Binet je dajal otrokom, s katerimi je izvrševal poskuse, prazne steklenice rekši preje, da diše zelo slabo po različnih snoveh — po vijolicah, po kolinski vodi, po tabaku itd. Pod vplivom tako sugeriranih predstav so čutili otroci, da se širi iz popolnoma čistih in praznih steklenic različen vonj. Ameriški psiholog Hilbert je pozval otroke, naj določijo težo dveh enako težkih valjev razne velikosti. Pod vplivom običajnega združevanja so mnogi otroci menili, da je večji predmet tudi težji. Ni težko spoznati, da je glavni element v prvem in drugem slučaju pričakovanje čuta vonja ali določene teže. To pričakovanje je najbližnja pričina, da doseza predstava največjo jasnost. Po tem se mora soditi, da je stanje pričakovanja najboljši pogoj za pozornost. Še več smemo

trditi: pričakovanje je resničen znak prostovoljne pozornosti. In tako je treba, da učitelj, ki želi v svojem razredu doseči najlepše razpoloženje na pozornost, poskuša vzbuditi v otrokih pričakovanje tega, kar ima razlagati. Gori navedeni slučaj kažejo na potrebo, da bi naj imelo pričakovanje v danem slučaju dovoljno jasnost. Otroci naj ne pričakujejo karsibodi; ampak pričakovanje se mora nanašati na določeno stvar. Najbolj uspešen je torej tak način razlaganja, da se učencu pojasni načrt že vnaprej. Če ima učenec pred seboj vedno določeno vprašanje, na katero pričakuje od učitelja odgovora, potem imamo najboljšo jamstvo za njegovo pozornost. Iz tega je vidno, kako važno je, spajati razlaganje s takšnimi predstavami, ki karakterizirajo temeljne interese učenca.

Sedaj recimo, da se nam je posrečilo uvesti učenca v vnanje pogoje ki naj primerneje podpirajo njegovo pozornost. Odstranili smo mnogo motečih okolnosti. Ostale vsled navade ne povzročujejo raztresenosti, Vprašamo se: Kako dolgo more vztrajati naš učenec v stanju najjasnejega privzemanja? Kako dolgo smemo zahtevati od svojih učencev nepretrgane pazljivosti? Urbančič je prvi začel to zadevo eksperimentalno proučevati. Opazil je, da če poslušamo tikanje ure v raznih daljavah, to tikanje najprej oslabi, se izgubi, potem se pa zopet pojavlja. Da bi ta pojav natančneje proučil, izvršil je Urbančič vrsto poskusov. Ko je velel neki osebi, naj z obema ušesoma istočasno posluša tikanje ure ali ton, je doznal, da se dani čut sprejema zdaj s pravim, zdaj z levim ušesom, zdaj zopet je nekje v glavi, potem pa zopet popolnoma izgine. Perijodi, ko slišimo zvok in koga sploh ne slišimo, se menjata po Urbančičevem nazoru od vsakih pet sekund do nekaterih minut. Drugi opazovalci tega «kolebanja pozornosti» navajajo znatno krajše trajanje najjasnejših občutkov. Ta razlika nastaja deloma vsled razločka tehniških pogojev pri proučevanjih, deloma pod vplivom nekaterih motečih okolnosti, ki obstoje deloma v vnanjih, deloma v organiških občutkih. Ker ima vpliv podobnih okolnosti vedno znak slučajnosti, nastaja v resnici dvom o možnosti, določiti zakon kolebanja pozornosti. Perijode tega kolebanja bodo vedno tu večje tam manjše in odvisne od raznih pogojev. Eno pa je gotovo: v teku zelo kratkih perijod (5-10 sekund) ne vstraja jasnost naših dojmov na isti stopnji, ampak je zdaj večja, zdaj manjša, pri čemer je to kolebanje naših predstav (kolebanje pozornosti) vedno enakomerno.

Ali more imeti ta pojav praktiški pomen za učitelja? Z ozirom na pravilni odgovor na to vprašanje moramo vpoštevati relativni značaj pojmov večje ali manjše jasnosti. Vzemimo ta primer: Čitam knjigo, katero držim blizu svetilke. Sedaj sem jo nekoliko naklonil na stran. Stran je sicer manje razsvetljena, vidim jo manje jasno nego popreje, a vendar morem še izvrstno čitati. Recimo sedaj, da poskusim čitati v polumraku. Črke se stapljajo, oči začnejo boleti. Prižgem svečo. Sedaj

laglje čitam, a jasnost danih pojmov je znatno manjša nego v onem slučaju, ko sem držal knjigo nekoliko oddaljeno od svetilke. Ista stvar se dogaja tudi pri zmernem kolebanju pozornosti. Vsa stvar je odvisna od stanja splošne sposobnosti človeka v danem času. Ako se čuti učenec pri poslušanju učiteljevega predavanja svežega, bodrega, tedaj ostajajo njegovi dojmi tudi pri malem znižanju pozornosti vendar dovolj jasni. Nasprotno pa postaja lahko učenec popolnoma nezmožen za privzemanje danih pojmov, če se zniža pozornost, ko se je pojavila določena stopnja utrujenosti. V tem stanju učenec hipoma sploh ne sliši, kar se mu pripoveduje. Toda dolgo pred nastopom tako skrajne utrujenosti, ob kateri pri kolebanju pozornosti dani dojmi popolnoma izginevajo, opazujemo hipe, v katerih časnemu znižanju jasnosti predstav že ne moremo več pripoznavati zadostivnosti z didaktiškega stališča. To je takšno znižanje jasnosti dojmov, pri katerem se dojmi sicer še občutijo, ali ne ostajajo v spominu.

Trenutki, v katerih se opazuje neizbežno kolebanje pozornosti po pozabi privzetih dojmov in ko se vsled tega vedno množi napačno privzemanje razlagane snovi, hitreje ali pozneje nastopajo kakor je pač človek za delo sploh sposoben.

Ta sposobnost se določa pod neenakim vplivom dveh činiteljev: dela in utrujenosti, ki se pojavlja pri vsakem duševnem delu.

Vemo, da vzajemno razmerje med delom in utrujenostjo pri duševnem delu raznih ljudi ni vedno isto. Nekateri delajo precej dolgo brez vsakega znaka utrujenosti, in njih delo postaja vedno boljše. Za takšne ljudi je često prekinjenje začetega dela neugodno, kajti ti ljudje delajo laglje, ko so se vživili v delo. Nasprotno pa je treba drugim ljudem pri duševnem delu mnogo presledkov, da se izgubi utrujenost, ki njih delo očitvidno spremlja. Za podporo pozornosti ljudi prve skupine moramo torej smatrati neprekinjeno delo, podaljšano več ali manj; za osveženje pozornosti ljudi druge skupine zopet služijo česti presledki in lahka telovadba med poukom.

Če združimo vse, kar smo povedali, najdemo, da se higijena pozornosti nanaša na vrsto okolnosti, ki so deloma pospešujoče, deloma ovirajoče. Da se podpira pozornost učencev pri pouku, mora učitelj prve ustvarjati, druge odstranjati.

Pospešujemo pozornost, ako odstranjamo vse, kar more otroka motiti, to je, odstraniti moramo vse bolj ali manj silne dojme, ki niso v neposredni zvezi z poukom.

Takšni dojmi, katere je treba odstraniti, so predvsem šum, govor in kretanje v okolici. Vsled tega je glavni pogoj pozornosti v razredu dobra stega, pri kateri se vsako dete nauči drugih ne motiti. Med motečo vnanje okolnosti moramo šteti tudi nepotrebno pestrost šolskih sob.

Nekateri učitelji primeroma radi izvesujejo «radi lepšega» vsa mogoča nazorila, zemljevide, slike itd. Ta množina predmetov, ki neprestano bije v oči, škodljivo vpliva na učenčevo pozornost, zlasti na pozornost novincev. Pozneje, ko se učenci nekoliko privadijo šoli, učinkuje pestrost sten manje, a vendar je tudi tedaj ne smemo imeti za neškodljivo. Tu bode nemara dobro, opozarjati na malenkost, ki dostikrat povzročuje raztresenost. Če prinese učitelj več nazoril v šolo, naj nikdar ne postavi pred učenčeve oči več predmetov h kratu, ampak samo toliko, kolikor ji je v tistem hipu neobhodno potrebnih za razlaganje. To, kar ni premo zvezano z učiteljevo besedo, se ima odstraniti. Razen vnanjih motečih okolnosti morajo znižati razpoloženost za pozornost tudi notranje. Iz teh okolnosti najčešče opazuješ strah. Če prijateljski in sočutno občuješ z otroki, potem se strah izpremeni v zaupljivost.

K pogojem za pozornost tvojih učencev spada tudi boj z utrujenostjo. Vse kar olajšuje duševno delo, to pospešuje delo samo.

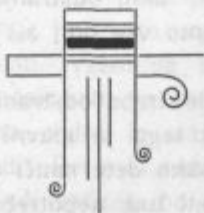
Zato spada k najvažnejšim zahtevam želja, da bi se naj šolski prostori primerno zračevali in da bi naj šolski otroci ne gladovali. Žal! Ni vsak narodni učitelj tako srečen, da bi mogel zadoščevati obema zahtevama. Ni v stanu vsak učitelj nasititi svoje učence, ko je prezračil šolsko sobo. Toda naj pove to zahtevo javnosti. Veruj, da bode nekoč imel vsak učenec priložnost, se v šoli nasititi. Drugi pogoj boja z utrujenostjo je pravilna razdelitev presledkov med poukom in zlasti primerna razdelitev učnih ur.

Pazljiv učitelj kaj lahko spozna pri pouku, kateri učenec se hitreje utruji, kateri pozneje. Učitelj začne delati z vsem razredom, potem pa prepušča utrujene same sebi ter jim da v ohranitev šolske stege lahko nalogo, čim dela dalje samo z najbolj svežimi. Potem zopet združi v skupnem delu ves razred, ali pa poučuje one, ki so pravkar počivali.

Pospešujoči pogoji pozornosti so: jasni učni načrt, umetnost vzbuhati zanimanje otrok in pa takšna metoda, ki olajšuje otrokom pamtenje podavanih predstav.

V čem obstoji jasnost načrta? Na kakšen način se vzbuja zanimanje? Katera metoda najbolj olajša pamtenja?

Pravilno odgovoriti na ta vprašanja, to prepuščamo čitateljem.

O ESTEŠKEM DEKLAMOVANJU V LJUDSKI ŠOLI.

SPISAL DR. J. BEZJAK.

(Dalje.)

i pridevniki torej tudi služijo v olepševanje tistih stvari, katerih samostalnikom so pridejani ter se zovejo olepševalni pridevniki (epiteta ornantia.) Nahajamo jih zlasti v pesniškem jeziku. Stari epiki kakor Homer in dr. so jih rabili kaj radi. Pa tudi lirski pesniki bi ne mogli izhajati brez njih. Odprimo Prešerna kjerkoli hočemo, povsod naletimo na olepševalne pridevnike. Čitamo o svetlih strelah, skelečih ranah, nagli jezi, ostrem meču, trdi skali, jezni viharih, hrepenečih željah, strupeni slani, rumeni zarji, hudi zimi, zali roži, mili luni, zlatih žarkih, beli smrti, vročem srcu itd.

Celo krivo bi pa bilo, ko bi hoteli te pridevnike naglašati ter govoriti o svetlih strelah, skelečih ranah itd. Tudi za te velja pravilo, ki sem ga gori izjavil o samostalnikih «ogenj», «žolč», «strup». Ti pridevniki odstopijo od glasu, temeljni naglas leži le na samostalniku. A ta odstop ne sme biti prevelik. Vsekakor se morajo ti pridevniki močneje izgovarjati nego formalne «razmerne besede».

Čestokrat s takimi pridevniki ojačimo dotični pojem. Pravimo in čitamo o goreči želji, o smrtnem sovraštvu, o vročih solzah itd. Pa tudi v takih slučajih bi se pregrešili proti pravilom naglaševanja, ko bi hoteli te pridevnike močneje naglašati ter jim dajati temeljni naglas, kakor često store igralci na gledališkem odru.

Natanko je torej paziti pri deklamovanju pesmi, so li pridevniški prilastki pravi prilastki, ki pojem natančneje določujejo, ali samo olepševalni pridevniki, in po tej razliki je treba uravnovati naglas.

4. Izmed številnikov stoje glavni kot prilastki nekoliko pod glavnim naglasom: trije otroci, vrstilni, kakor je naravno, v glavnem naglasu: četrti mož.

5. O svojilnih in kazalnih zaimkih je kratko pomniti, da kot prilastki prav tako nimajo naglasa, kakor olepševalni zaimki: moj oče, naš učitelj, takšen mož. Kadar kažejo kazalni zaimki na posebnega poedinca, ki ga hočemo izmed drugih povzdigniti, stopijo pod glavni naglas.

6. Pravilo o naglaševanju prilastkov in pravilo o naglaševanju predmetov pa skupaj vplivata na glasovno razmerje vsega stavka.

V stavku: «Ogenj ljubèzni mu je šinil iz oči» osebko beseda ogenj odstopi od svojega naglasa, ker ga dobi le prilastek «ljubèzni». Isto se zgodi, če postane «ogenj» predmet: Videl sem ogenj ljubèzni v njegovih očeh. Ko bi pa rekel: Videl sem oženj, bi moral naglasiti predmet. Naravno

je torej, da naglašamo tako-le: Imel je željo. — Imel je željo videti. — Imel je željo videti prijatelja. Ali pa: Imel je željo, da bi videl prijatelja. Zakaj tako? V prvem stavku je predmet sam, torej dobi naglas. V drugem stavku abstraktni samostalnik določimo s prilastkom: samostalnik odstopi od glasu, prilastek ga dobi. V tretjem stavku še priraste predmet k prilastku, ki je nedoločnik. Sedaj pa prevaguje predmet, ker v skupini: Vidim prijatelja, naglas stopi na predmet. Zatorej v gornjem stavku tudi odstopi od prilastka in preskoči na predmet. Kakor opazujemo, se ravna razmerje naglaševanja med seboj celo naravno in priprosto, da odstopa manj tehtna beseda proti tehtnejši od naglasa. Še en primer naj to pojasni! Primerjajmo naslednje stavke: Časopisi so prinesli. — Časopisi so prinesli novico. — Časopisi so prinesli prijetno novico. — Časopisi so prinesli prijetno novico o zmagi. — Časopisi so prinesli prijetno novico o zmagi Rûsov. V zadnjem stavku, ki je precej dolg, imamo po tem razmerju samo dva temeljna naglasa: na osebkuvi besedi in na prilastku, ki dopolnjuje abstraktni samostalnik «zmagi». Ko bi pa na mesto osebkeve besede «časopisi» stopil osebni zaimsek, bi ves stavek imel le en naglas: na koncu.

To je važno pravilo, ki se mora vselej uvaževati.

7. Naglaševanje prislovja.

O prislovju moram izjaviti, da je najtežavnejše, glasovno razmerje vselej pravilno določiti. Vendar naj se pomni to-le. Prislovja ali določujejo glagole ali pridevnike. Ona-le stoje ali pod glavnim naglasom, ali stopijo z glagolom vred v glavni naglas, ali odstopi glagol od naglasa in samo prislovje ima glavni naglas. Zraven tega pa je tudi ozir jemati na to, je li prislovje izraženo s prislovom ali s samostalnikom ali s pridevnikom, oziroma deležnikom.

Prislovi časa, kraja in načina stoje navadno pod temeljnim naglasom: Učë nec bo jutri pisal nãlogo. Prijatelj je tukaj pãdel. Povest mi jako ugãja. Bolnik je precej ukrãval.

Če stopijo v teh slučãjih namesto prislovov samostalniki, moramo jih soditi kakor prislove. A ker so samostalniki po svoji naravi tehtnejši od prislovov, stoje bliže temeljnem naglasu nego prislovi; smemo reči da zadobe temeljni naglas: Prijãtelj je na cãsti pãdel. To se zlasti godi takrat, kadar rabimo glagole premikanja: hoditi, priti, prihiteti, oditi, prijezditi itd. in glagole mirovanja: sedeti, stati, bivati itd. V tem slučãju je kraj, kjer se kaj vrši ali koder in kamor se kaj pomika, nekako logiški predmet dejanja. Pravim «logiški», kajti v slovniškem oziru imamo krajevno prislovje. (V tem slučãju celo prislove kraja.) N. pr.: Bližãm se k cãrkvi, hodim po vrtu, pomikãjo se nãprej, voda se vzdiga kvlîšku, ležim v trãti, spim na pãstelji. Kakor kažejo primeri, odstopijo tukaj celo glagoli od temeljnega naglasa.

Čestokrat se rabi tudi prislovje v okraševalnem smislu; takrat nima naglasa: tiho šepetati, močno grmèti, ponižno se privleči (pes se je ponižno privlekel h gospódu).

Drugo glasovno razmierje nastopi, če prislovje izpremeni logiško razmierje pojma, če je torej bistveno: «lepo pisati» je podrejeno pojmu «pisati». Tu se rabijo izvečine pridevniki ali pa redkeje tudi samostalniki s predlogi: imamo načinovno prislovje. V tem slučaju stojita glagol in prislovje v temeljnem naglasu: marljivo pisati, hitro stópati, z veseljem stóriti, z velikimi koráki stópati. — Če tu pristopi krajevno prislovje, kakršno sem gori omenil, odstopi celo glagol od svojega glasu: z velikimi koráki je hodil po sòbi; prav tako se zgodi, če pristopi predmet: težko je nesel kámen; zadel je tárčo z véliko sigúrnostjo.

Tretji slučaj, da odstopi glagol od glasu, nastopi, kadar tvarjata prislovje in glagol vkup eno logiško (slišno) celoto tako, da se izpremeni prvotni pomen glagola in nastane reklo; n. pr.: koga na ósla staviti, na nič dejati, ob premožénje spraviti, se v brán postaviti, zu Gründe richten, zu Bétte gehen, wóhl bekommen itd.

Vse to velja o prislovih, ki določajo pridevnike.

Sploh pa veljaj tu pravilo: Naglašaj prislovja, kakor zahteva stavkova misel!

Posebe še imam tu navesti one slučaje, v katerih se vidi, kako da bi bilo v stavku prislovje, pa ni, ampak navidezno prislovje je povedkov imenovalnik ali tožilnik. V slovenščini je to popolnoma jasno, ker se da dotični sklon določiti; v nemščini pa dotični pridevnik nima sklonila, se torej rabi brez končnice in je enak prislovno rabljenemu pridevniku; n. pr.: Leo scheint krank, Marie bleibt brav, der Käfer stellte sich tot, der Schüler zeigte sich undankbar; Leon se mi zdi bolan, Micika ostane pridna, hrošč se je storil mrtvega, učenec se je izkazal nehvaležnega.

Ker imamo tu povsod povedkov imenovalnik, oziroma tožilnik, je po pravilu, ki smo ga izjavili o povedkovih sklonih, naravno, da stopi naglas na ta sklon, glagol pa da odstopi od temeljnega glasu: Micika ostane pridna, der Schüler zeigte sich undankbar, los gehend.

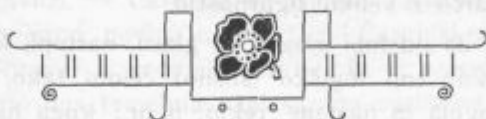
Opozoriti še moram na neko posebnost. Kako je naglaševati, če je isti stavkov člen izražen z več enakimi besedami, če si torej sledi več samostalnikov, več pridevnikov, več glagolov itd., ki so zvezani z veznikom «in» ali pa slede brez zveznika? — Tudi tu se je ustvarilo neko pravilo, ki se glasi: Položi glavni naglas vselej na zadnjo besedo tiste vrste, oziroma stopnjuj naglas proti koncu! Ker pa zadnja beseda ne sme stopiti čez temeljni naglas, da bi se močneje ali više naglašala, zato morajo prejšnje druga proti drugi nekoliko odstopati od glasu tako, da je prva

naglašena najslabše. Vero, upanje, ljubèzen sem izgubil. Velik, hud, neznòsen je bil udàrec; lepo, krasno, dívno je igral na goslih.

8. Naglasno razmerje formalnih besed.

Predlogi in vezniki nimajo nikoli glavnega naglasa; ni torej pravilno predloge naglaševati proti samostalnikom, oziroma zaimkom; ne: zúm Vater, beí ihm, prí bratu, prí njem, izjema so skupki: záte, náte, pónj, nánj itd. O naglaševanju zaimkov in številnikov, ki spadajo tudi k formalnim besedam, sem pa najvažnejše že prej povedal. Tudi za te velja glavno pravilo, da poprek ne dobe temeljnega naglasa.

(Dalje prihodnjič.)

S I. MEDNARODNEGA KONGRESA ZA ŠOLSKO HIGIJENO V NORIMBERKU L. 1904.

PIŠETA: FR. KOCBEK IN M. J. NERAT.

(Dalje

XLVIII.

skupini **F** se je razgovarjalo o «posebnih šolah» (Sonderschulen — Ecoles speciales). Dr. med. Stadelmann z Würzburga je predaval «Kako zamore pouk abnormnih otrok podpirati profilakso živčnih in duševnih bolezni?». — Dr. med. H. Gutzmann z Berolina «O vplivu šole na govorne hibe» (jecljanje in brbljanje) trdeč

1. da se pouk vseh učiteljev na seminaru razširi na znanje o razvoju govora, higijeni govora in o hibah govora;

2. da se zdravniki, zlasti šolski zdravniki, seznanijo s psihologijo in patologijo govora in zadnjič

3. da se stariši v skupnem delovanju učiteljev in zdravnikov pred vstopom otrok v šolo poučijo o vplivanju na govorni razvoj.

Dr. med. F. Schleißner s Prage je govoril: «O govornih hibah šolske mladine na nemških šolah v Pragi».

H. Kielhorn z Braunschweiga je predaval: «O negovanju zdravja v pomožni šoli» (Hilfsschule) za duševno slabe otroke po sledečih stvkih:

A. Zunanja oprema šole:

1. Šolsko poslopje naj stoji v sredini šolskega okraja.¹
2. Prostor za pouk morajo imeti mirno lego ter biti svetli, zračni brez prahu in številu otrok primerno veliki.¹
3. Šolske mize in klopi morajo biti skrbno prilagodene velikostnim razmeram in zdravstvenim potrebam otrok, kakor tudi pedagoškim zahtevam.
4. Pri pomožni šoli mora biti telovadnica in prostorno igrališče.
5. Šola mora imeti kopalne priprave.
6. Šola mora imeti šolske delavnice.
7. Po možnosti naj ima šola vrt, kjer se otroci poučujejo o vrtnih in poljskih delih.

B. Poučevanje.

Pomožna šola je vzgojevalna šola. Zato mora ves pouk imeti vzgojevalni značaj ter se vsem duševnim in telesnim hibam otrok prilagoditi.

C. Učno osebje.

Pomožni učitelji(ce) potrebujejo osebne omike, ki se zlasti ozira na telesno in duševno zdravstveno negovanje.

D. Zdravnik pomožne šole.

Pomožna šola mora imeti psihiatriško izobraženega zdravnika, ki je na področju negovanja zdravja šolskim oblastim, učnemu osebju kakor staršem otrok svetovalec in pomočnik.

E. Posebne dobrodelne ustanove.

1. Slabotni otroci in taki, ki imajo daleč v šolo, naj imajo prosto vožnjo — če so ubogi.
2. Praviloma naj otroci obiskujejo šolo vsak dan samo enkrat.
3. Šolski izleti, služeči deloma poučnim, deloma zdravstvenim smotrom, naj se pogosto prirejajo.
4. Skrbeti je, da dobe ubogi kakor tudi slabotni otroci med poukom čašo mleka in kruh, po potrebi tudi obleko.
5. Pomožnim šolam naj se priklopijo otroška zavetišča, v katerih se taki otroci, katerim nedostaje vrejene vzgoje, popoldne nadzorujejo, z delom oskrbijo in če potrebno, tudi z živežem.

O higijeni pouka na pomožnih šolah je nemška zveza pomožnih šol postavila sledeče stavke:

1. Pouk imej vzgojevalni značaj, on usposobi otroke za vsakdanje življenje in njih prisluzno opravilo.
2. Ne gleda se na obilnost snovi, ampak na primerno, skrbno prebavljenje in prisvojitve snovi. Izogniti se je vsaki preoblozbi.

¹ Ta šola mora odgovarjati splošnim higijeniškim zahtevam. Glej stavke Blasisa in Osterloha.

3. Podavanje snovi bodi priprosto, tesno, nazorno in brez presledkov zidajoče.

4. Učil mora biti dovolj; kajti pouk mora izhajati od nazorovanja in biti z nazorovanjem podkrepljen.

5. Domače naloge naj se skrčijo na najmanjšo mero.

6. Šolski sprehodi naj se pogostoma vrše. Ti služijo poučnemu smotru in lahko spadajo v poučni čas.

Dr. Ley z Anversa je govoril francosko: «L' organisation médicale et scientifique des écoles d' enseignement special».

V drugi seji je imel zanimivo in obširno oficijelno poročilo Fr Frenzel s Stolpa na Pomerskem: «O pomožni šoli za slabo nadarjene» po sledečih stavkih:

1. Pomožne šole pomenijo javne šole v dosego šolske obveznosti za slabo nadarjene otroke. Skrbeti je, da bodo otroci prisiljeni obiskovati pomožne šole.

2. Vzgoja in omika učencev na pomožnih šolah se mora ravnati po najširšem individualizovanju ter pedagoških in poučnih posebnosti, ki temeljijo na svojstvih slabo nadarjenih otrok. Posebnosti leže v prilagodenju vzgojne in učne metode na telesni in duševni ustav otrok in v porabi posebno primernih učil. Zato moramo zahtevati, da so učitelji pomožnih šol specijelno izobraženi za svoje stanovsko delovanje.

3. Učni načrti in smotri pomožnih šol se imajo ozirati na posebnosti učencev ter njih potrebe v praktičnem življenju. Vzgojo in pouk je posebno tako uravnati, da se izstopivši učenci zamorejo uspešno preživeti med človeštvom.

4. Pomožne šole morajo še tudi po izstopu za otroke primerno skrbeti. Da se tako obsežne naloge lahko rešijo, potrebujejo pomoči vseh človeških družb, zlasti pa zdravnikov in pravnikov.

V živahni diskuziji so se sprejeli stavki Kielhorna in Frenzela. V tem smislu se še v slovenskih pokrajinah ni nič storilo. Kje smo še?

Dr. Gelpke s Karlsruhe je temeljito predaval «O razmerju vidnega čutila k prirojeni in pridobljeni slaboumnosti». — Dr. med. Friedr. Wanner z Monakovega pa «O funkcionalnih skušnjah slušnih čutil na pomožnih šolah za slaboumne v Monakovem».

*

Po živahni diskuziji je predaval dr. med. Jos. Feser z Monakovega «O medsebojnih razmerah nervozitete in slaboumnosti pri otroku». — Dr. phil. Ludw. Cron s Heidelberga pa «O moralčno slaboumnih v javnih šolah» — na kar je razpravljaj

dr. med. Oswald Berkhan z Braunschweiga «O šolah za epileptične otroke». — Dr. W. Weygandt z Würzburga pa «O epileptičnih šolskih otrokih»!

Anglež G. E. Schuttleworth z Londona je govoril: «On the educational Treatment of epileptie children». V diskuziji je prevladalo mnenje, da epileptičnih otrok vendar ni treba izključiti iz vsakdanjih šol; v mnogih slučajih so otroci izgubili napade, a tudi so epileptični otroci včasih zelo nadarjeni, tako Helmholtz in Napoleon.

XLIV.

V 4. seji je imel temeljito oficijelno poročilo dr. med. L. Rosenfeld «O šolah za pohabljene» po sledečih stavkih:

1. Na podlagi doslej nabranih skušenj in predležeče statistike je potreba, da se tudi za pohabljenca ustanove posebne šole.

2. Take šole za pohabljenca mora država vzdrževati. Obstoječe zasebne šole zadostujejo sicer v uredbi in uspehah, a ne morejo odpomoči v širšem obsegu.

3. Šola za pohabljenca ne sme podajati samo pouk ljudske šole, nego tudi obrtno-tehnični nadaljevalni pouk. Zvezo z internati je želeti, specijelno zdravniško zdravljenje, oziroma priklopljenje na obstoječa zdravilišča ali poliklinike pa je treba doseči.

Koncem govora je izrekel vsega uvaževanja vredne besede: «Tisoči najubožnejših, ki zdaj revno na cestah hirajo, lahko bi po šolah za pohabljenca postali pošteni, spodobni ljudje. Tisoči, ki se z milodari bedno prežive, lahko bi po primerni vzgoji postali vrli, samostalni delavci. Naj bi moje spodbude povsod pognale krepke korenine in se razvile v mogočno drevo, v katerega [senci zgine precejšnji kos socijalne bede. Propaganda v besedi in dejanju, v javnem in zasebnem življenju, v krogu občin, učiteljev in zdravnikov se da lahko in moramo ta cilj doseči».

*

Dr. Zimmer z Berolina je na to predaval: «O zdravilnem vzgajališču za nervozne mlade deklice omikanih stanov» K. Baldvian z Dunaja pa: «O negovanju zdravja gluhtonemih otrok».

L.

V 5. seji sta obširno razpravljala dr. phil. Sickinget in dr. med. Jul. Moses z Mannheima o zanimivi pedagoški specijaliteti «Posebni razredni sistem ljudske šole v Mannheimu» o čem ui bilo treba natančneje poročati. Vsled skopo odmerjenega prostora naj vsaj objavimo stavke:

I. Sposobnost otrok za učenje je vsled fizioloških, psiholoških, patoloških in socialnih pogojev tako različna, da je, kakor uči promocijska statistika, nemogoče, da bi obligatorično ljudsko šolo obiskujoči otroci v času postavne šolske obveznosti po enem načrtu in po enakem načinu poučevanja dosegli enak učni smoter.

II. Da temveč tudi veliko število otrok s trajno ali mimogredočo manjšo delavnostjo v času postavnega šolskega obiska doseže brez nehigijeniškega obremenjenja njih naravnih zmožnosti dovoljno izomiko, je treba za nje posebnih pedagoških in higijeniških uredob, ki zagotovijo skrbno oziranje na posameznega poedinca.

III. Učenci večje ljudsko-šolske celote se naj razvrstijo najmanj v tri oddelke.

1. v bolj nadarjene.
2. v manj nadarjene (pod sredo nadarjene).
3. v zelo slabo nadarjene (slaboume).

Tvoritev posebnih razredov za te tri kategorije se na zunaj ne sme kazati iz pedagoških, etičnih in socialnih vzrokov, temveč se izvrši le v notranji razdelitvi šolskega ustroja.

IV. Sistem posebnih razredov ljudske šole v Mannheimu je zgrajen na principu razdelitve učencev po njihovi dejanski zmožnosti oziraje se na dosedanjo navado premeščenja naprej in nazaj. S tem se doseže, da so vse tri kategorije učencev združene v posebne skupine pouka, ne da bi se to ravnanje na zunaj pojavilo.

V. Na ljudski šoli v Mannheimu nahajajo se razen glavnih razredov za bolj nadarjene, ki so oproščeni od coklje manje sposobnih elementov, še posebni razredi, ki ustrezajo dotičnemu pouku po njih spremenljivosti in delavnosti:

1. za manj nadarjene in nepravilno pospeševane otroke: «pospeševalni razredi» (Förderklassen), in sicer:

- a) ponavljalni razredi za nižja šolska leta,
- b) dovrševalni razredi (Abschlussklassen), za višja šolska leta.

Ponavljalni in dovrševalni razredi tvorijo skupaj z osem oziroma sedemstopnim sistemom glavnih razredov, šest, oziroma petstopno vrsto paralelnih razredov, v katerih se pri omejeni snovi zaokroži izomika.

2. Za zelo slabo nadarjene otroke so pomožni razredi (Hilfsklassen), ki so podobni v uredbi bistveno drugim pomožnim razredom, katera imajo drugod za duševno zaostale otroke, ki pa imajo proti istim kot srednja stopnja ponavljalnih razredov nepodcenljivo prednost, da se material učencev lahko zanesljivo izbira in ložje premešča.

VI. Ti posebni razredi imajo posebne ugodnosti, ki zagotavljajo boljšo individualno pedagoško in higijeniško oziranje na slabe otroke. Te ugodnosti so:

1. malo število učencev: v ponavljalnih in dovrševalnih razredih največ 35, v pomožnih razredih 20.

2. skušene, v ravnanju slabih otrok posebno pripravne učne moči.

3. prestopanje v višji razred z dosedanjim razrednim učiteljem.

4. manje po kvaliteti kakor po kvantiteti učne snovi modificirano učno postopanje s primerno učno metodo.

5. zaporedni pouk po oddelkih, s katerim se daljno razpostavljanje učencev v poučne oddelke, tedaj zvišano individualizovanje pouka doseže.

6. posebno oziranje na učence posebnih razredov na dobrodelne uredbe, ki so priklopljene skupni šoli (šolske kopeli, topel zajutrek, kosilo, otroška zavetišča, ferijalne kolonije, slane kopeli itd.)

VII. Uredba posebnih razredov se je skazala tudi v higijeniškem oziru kot posebno vredna:

1. za otroke, ki so vsled bolezni delj časa iz šole izostali (mimo-gredoče bivanje v posebnih razredih).

2. za otroke z boleznimi na očeh in ušesih.

3. za slabo rejene, anemične, nervozne, lahko utrudljive otroke.

VIII. Sistem posebnih razredov omogoči šolskemu voditeljstvu silno potrebno prostost, da lahko otroke prestavlja po njih zmožnosti ali v višje, ali nižje razrede.

IX. Da vse pedagoške in higijeniške prednosti sistema posebnih razredov vsi potrebni otroci lahko uživajo, je šoli potrebno sodelovanje šolskega zdravnika.

Oba poročevalca sta zanimivo razpravljala. Na posebnih šemah je še ta sistem natanko pojasnen. Tudi v diskuziji se je povdarjala potreba, naj se učenci ločijo kolikor mogoče po njih nadarjenosti in priporočali daljni poskusi.

(Dalje prihodnjič.)

PEDAGOŠKI UTRINKI.

IV. ŠEGA.

CXXIV.

Trdno smo uverjeni, da je vse pravo slovensko učiteljstvo sprejelo z radostjo oklic, ki ga je nedavno objavil «Učit. Tovariš» glede vseučilišnih predavanj, ki jih nameravajo prirejati češki vseučilišni docenti v Ljubljani.

Obsežni, preobsežni bi postali, ako bi hoteli natančno registrirati vse one pojave in izjave, ki so zagledale beli dan na raznih skupščinah tako ljudskošolskega kakor tudi srednješolskega in visokošolskega učiteljstva,

da bode ljudskošolstvo le tedaj na višku vseh zahtev, kadar dobimo učiteljstvo z vseučiliško naobrazbo. Da se pa dobe i med naobraženci še ljudje, ki se posmehujejo prizadevanju učiteljstva, da si spopolni svoj duševni nivo, da si pridobi ono naobrazbo, ki mu jo nudijo naša učiteljska, to menda nas ne sme in ne more odvrniti od našega cilja. Dobro imamo še v spominu krilate besede, ki jih je izrekel merodajni faktor pri neki priliki: «Wir brauchen in der Volksschule keine Professoren, sondern tüchtige Lehrer.» Mož ima menda s svojega stališča prav, a dodati bi moral še one besede, ki jih je nekdanji izgovoril baje nemški cesar neki učiteljski deputaciji.

V spomin nam pa prihajajo pri tej priliki velepomembne besede, ki jih je izgovoril pri neki priliki znani monakovski profesor dr. Lips, glaseče se: «Der Volksschullehrer ist nach meiner Erfahrung im Durchschnitt für akademische Vorlesungen durchaus nicht weniger vorgebildet als unsere humanistisch gebildete Jugend. Was er vorauszuhaben pflegt, ist der grössere Fleiß und die grössere Treue.» In skušnja nas uči, da so besede na mestu. Opozarjati pač ni treba na dobro uspele vseučilišne tečaje, ki jih prirejajo nekaj let sem nemški univerzitetni docentje širom Avstrije; zadnji tak tečaj se je vršil v Bilskem. — Znano je tudi kako blagodejno vplivajo slični tečaji čeških vseučilišnih predavanj, ki jih imajo češki vseučilišni profesorji. «Popotnik» je v neki številki že objavil nekaj pregled teh predavanj.

Znano je dalje dejstvo, da je obča zahteva vsega evropskega učiteljstva, da spopolni svoje znanje na vseučiliščih, a dokler tega ne doseže, da stremi dobiti vsaj nekaj onih drobtin znanstva, ki padajo z bogatih miz naših univerz. — Tu le nekaj takih pojavov. Energično so zahtevali češki učitelji na znanem shodu v Brnu dne 9. julija 1905. — bili so prisotni profesorji srednjih šol in vseučilišč kakor tudi učitelji vseh kategorij — da bodi pristopna univerza tudi ljudskošolskemu učitelju.

Veličasten je bil shod zastopnikov češkega učiteljstva iz Češke, Moravske in Šlezije dne 7. aprila t. l. v Brnu, ki so zahtevali za ljudsko učiteljstvo vseučilišne naobrazbe z devizo: Vprašanje dobrega šolstva je eksistenčno vprašanje češkega naroda. (Gl. «Česki Učitel» 11. aprila t. l.)

Tudi Srbi in Bolgari hrepene po tej zadači in upajo — tako so nam vsaj zagotavljali — kmalu doseči to zahtevo. V Hrvaški že delj časa to vprašanje ventilira in ena glavnih točk dnevnega reda skupščine «Zveze» l. 1901. je bilo predavanje «Vseučilišna izobrazba ljudskega učitelja» («Napredak» str. 700. l. 1901.) — Da pa nemški avstrijski učitelji ne zaostajajo v tem vprašanju, imamo pač najlepše dokaze v že omenjenih ferijalnih tečajih.

Slovenci tudi ne smemo zaostati v tem vprašanju. Sicer nam je to vprašanje otežkočeno z nebrom zaprekami. A uverjeni smo, da jih zmoremo. Nimamo niti lastnih vseučilišnih profesorjev, dobrotnikov tudi takih ne, da bi nam priskočili na pomoč z denarnimi sredstvi, a ker poznamo požrtvovalnost čeških domoljubov in vstrajnost slovenskega učiteljstva, nam mora biti sreča mila.

Da se pa vzbudi pravo veselje do teh mogočih vseučilišnih tečajev in do češkega jezika, apelujemo na vse domoljube in češke prijatelje

široi slovenske zemlje, da ustanove nekake češke krožke za učiteljske kandidatnje in kandidate tako v Ljubljani, Gorici, Mariboru in Kopru.

Živo smo prepričani, da nam uresničijo to iskreno željo.

Mlademu naraščaju pa kličemo: Veselo na delo!

CXXV.

Avstrijsko naučno ministrstvo je pred kratkim izdalo jako zanimivo odredbo, ki dovolj jasno priča, kako modro in po ceni hoče spraviti avstrijsko šolstvo na vršek popolnosti.¹

Odredba govori o zgradbi takozvanih «šolskih barak», ki se naj napravijo tam, (?) kjer zahteva potreba, a primanjkuje potrebnega kapitala. Navajamo tu le najmarkantnejše besedilo in sicer v originalu: «Was damals — (c. kr. ministrstvo je že l. 1878. 27. julija št. 12.123 izdalo nek odlok) — nur unter erheblichen Einschränkungen und speziell nur für Gebirgsgegenden als zulässig erkannt wurde, könnte gegenwärtig zur Erleichterung der Schulkosten ohne Anstand eine weitere Verbreitung erfahren, nachdem sich die Verwendung transportabler Pavillons, wie solche längst in der Armee, im Dienste der Sanitätspflege usw. Verwendung finden, auch für Schulzwecke bewährt hat und solche Pavillons in vielen Städten Deutschlands gegenwärtig — wenn auch selbstredend nicht ausschließlich — im Gebrauch stehen. Da die Gutachten des Departements für Hochbau im Ministerium des Innern und des obersten Sanitätsrates günstig lauten, wird auf diese Einrichtung aufmerksam gemacht, damit in vorkommenden Fällen erwogen werde, ob nicht einem unmittelbar auftretenden lokalen Bedürfnis zweckmässig und mit minderen Kosten auf diesem Wege abgeholfen werden könnte. Insbesondere dürfte diese Eventualität ins Auge zu fassen sein, wenn es sich um die notwendige Angliederung einer Klasse an eine Schule handelt, die in einem für die vorhandenen Klassen zugänglich, aber zur baulichen Entwicklung nicht geeigneten Schulhaus untergebracht ist, oder, wenn plötzlich Notstände (Brandunglücke etc.) sich ergeben oder die Errichtung von Kinderhorten, Turnhallen, Fortbildungsanstalten usw. in Frage steht.»

Nemčija se more ponašati že s celo vrsto takih lesenih šolskih barak, namreč tu imamo ravno 140 takih šolskih paviljonov z 250 razredi. Berlin se ponaša lahko z ogromno barako, kjer je ravno nastanjenih 20 razredov in telovadnica. Tudi v Švici, posebno v Curihu je nekaj takih šol. — V Nemčiji imajo že tovarne za te šole, znana je «Christoph et Unmack».

Švicarski zdravnik dr. Kraft je tudi že izdal svoje odobrenje o teh šolskih barakah, ki se naslanja na ta-le dejstva:

1. Temperatura v teh barakah je zadovoljiva, kajti razmerje toplote med poukom odgovarja skoro popolnoma oni temperaturi, ki vlada v zidanih šolskih poslopih.

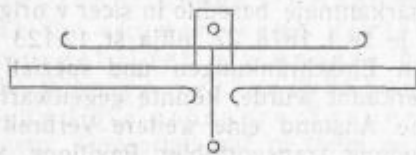
2. Diference temperature, ki so se opazile tu in tam, se dajo lahko odstraniti, ako je stavba solidno delana. Treba je skrbne ventilacije in dobrih pečij.

¹ Ker potrebuje država $\frac{2}{3}$ dohodkov svojih davkoplačevalcev za vojaške potrebe — ne preostaja za šolstvo druzega, kakor nebroj odredb.

3. Vsled tega so te barake jako priporočljive za prehodnje potrebe in tudi stalnemu bivanju morejo služiti.

Glavni učitelj H. T. Mat. Meyer je izdal že brošuro o teh barakah pod naslovom: «Pavillons als Schulstätten der Zukunft», kjer se toplo zavzema za te stavbe in to tako s higijeniškega kakor tudi denarnega stališča. Kdor se zanima za to vprašanje, ki bo menda na Slovenskem, specijelno na Kranjskem kmalu bruhnilo na dan, naj kupi to brošuro. Dobi jo pri firmi «Leopold Foss — Hamburg». Stane 1'50 M.

Slovenskim podjetnikom pa dobrohotno svetujemo, da prično razmotrivati, kje postavijo tovarno za izdelovanje takih paviljonov — ker drugače bo romal denar v Nemčijo.

KNJIŽEVNO POROČILO.

NOVOSTI.

Kmetijsko gospodarstvo za kmetijske šole in praktične gospodarje. Spisal Viljem Rohrman, pristav kranjske kmetijske šole na Grmu. Druga na novo predelana izdaja. Celje, 1906. Založila «Zvezna trgovina» v Celju. Cena 1 K 60 h, po pošti 20 h več.

Knjižica je razdeljena na šest poglavij: 1. Gospodarsko premoženje; 2. kmetijsko delo; 3. uredba gospodarstva; 4. kmetijske cenitve; 5. gospodarski proračuni; 6. kmetijsko knjigovodstvo. Pod temi šestimi poglavji je zbrano toliko dobrih misli in svetov, da bi si v resnici želeli, da se knjižica čim bolj mogoče razširi med ljudstvom. Vsak kmet naj bi jo čital in če ne zna sam čitati, naj si jo da zopet in zopet prečitati, dokler si ne bode vse njene nauke na svojem gospodarstvu uresničil. Tak uspeh želimo v interesu slovenskega naroda tej drobni knjižici.

Der Panslavismus. Eine nationalpolitische Betrachtung von — — — Cilli 1906. Druck der Zvezna tiskarna. Verlag der Zvezna trgovina. — Cena 60 h, po pošti 10 h več.

Razgled.

Listek.

Brezvernost-blaznost? Učitelj na Moravskem, Laube, izstopil je iz cerkve. Višja šolska oblast je ukazala, da se ima Laube zdravniško preiskati. Zdravnik ni mogel najti nikakršnih psihiških nedostatkov.

Analfabeti v državi New York. Četudi zahteva zakon države New York obvezni šolski pouk, je vendar 5½% čez 10 let starih otrok analfabetov. Ker se ti analfabeti nahajajo večinoma na deželi, se ne more reči, da bi analfabeti prihajali iz Evrope, marveč je domnevanje opravičeno, da ameriški poljedelci v prvi ameriški državi ne skrbijo za pouk svojih otrok, na kar jih tudi oblasti ne silijo kakor bi bilo potrebno. D. P.

Plemenit dar. Profesor Vojteh Rypl v Tešinu je daroval Poljski Šolski Matici 2000 kron za šolski dom v Tešinu. D. P.

Najslabše se godi učiteljem na Nemškem v Meklenburg-Zverinskem. Tam se dogaja, da morajo služiti učiteljeve hčerke kot deklice; ker jih očetje ne morejo drugače oskrbeti vsled slabe svoje plače. D. P.

Vztrajni učitelji. V Horbachu v Hessenu so imeli v 91 letih samo dva učitelja. Prvi je tamkaj učiteljeval 48 let, drugi 43 let. D. P.

Kako dobiš denar za učila. Praktiški postopa učiteljstvo v Novem Strašcu. Uvedlo je davek za čestitanje, in sicer 1 K za vsako osebo, kar seveda vsak rad plača, da se ogne sitnemu pisarjenju. Tako dobiva učiteljstvo vsako leto do 100 K, kateri znesek se uporablja za nakupovanje učil. V naših trgih in mestih bi se dalo to posnemati, potem bi imeli naši kabineti učil polagoma drugo lice. D. P.

Učiteljstvo in poslanstvo. V št. 100 je «Hrvatstvo», znani furtimaški list, glasilo duhovnikov, ki hočejo biti večji Rimljani nego sam papež, izreklo tole budalost: Samo otroška naivnost želi, naj tudi učitelj postane poslanec. K temu pristavlja «Pokret»; «Zakaj bi ne mogel biti učitelj sposoben za poslanca kakor svečenik? Daja li svečeniku večjo sposobnost njegova teološka naobrazba? Mari zato, ker je doslej svečenik edini na vasi, ki ima akademiško naobrazbo? — Velike so učiteljske zasluge za kulturni in ekonomski napredek naroda. Hočete tudi to zanikati?» — Vemo že zdavnaj, da nihče učiteljstvo tako ne omalovažuje kakor apostoli miru.

Šolska tabla iz papirovine. Tvrdka Gottfried Glasmacher v Essenu na Ruhri je založila šolske table iz papirovine. Ta šolska tabla je zelo lahka in se brez težave obrne. Jamstvo treh let opravičuje nekoliko visoko ceno. D. P.

Pristojbina za uporabo vseučiliščne knjižnice iznaša vsled min. odl. od 13. septembra 1906 za avstrijske dijake 1 K, za inozemske dijake 2 K za tečaj. D. P.

Avstrijski sistem. Na poljski gimnaziji v Tešinu je v prvem razredu 91 učenec, v nemškem samo 56. — In dolgo se je zatrjevalo, da poljske gimnazije ni treba.

Najmanjša šola na svetu je šola na gradu Schaumburg, ki ima — enega učenca. D. P.

Naučni minister postal zopet ljudskošolski učitelj. Sedanje švedsko ministrstvo, ki je prevzelo novembra meseca l. 1905. vlado, je moralo odstopiti. V tem ministrstvu je imel naučni portfelj nekdanji ljudskošolski učitelj Fridjov Berg. Njegovo glavno delo je bilo, švedsko ortografijo oprostiti vseh brezpotrebnih težkoč in da se zboljša gmotni položaj švedskega ljudskošolskega učiteljstva. Žal, da se le-ta predlog še ni sankcioniral. — Odstopivši minister je prevzel po odstopu zopet posel ljudskošolskega učitelja na šoli, kjer poučuje tudi njegova soproga. — Švedsko učiteljstvo upa, da se njih kolega povrne v kratkem zopet v ministrstvo. —e—

Univerzitetna knjižnica v Lipsiji šteje 566.500 zvezkov, a pedagoška centralna knjižnica ravnotam pa 122.289 del. —a—

Češka deca na Dunaju. Pri letošnjem šolskem opisovanju v edino privatno češko šolo Komenskega na Dunaju so se dogajali pretresljivi prizori. Mnogo mater je jokaje in s povzdignjenimi rokami prosilo, da naj sprejmo njih deco v to šolo,

kjer je nečejo izročiti tujim rokam. A vodstvo ni moglo ustreči vsem tem iskrenim prošnjam — ter jih je moralo premnogo zavrniti. Sprejetih je bilo nad 900 otrok. Tu se spozna avstrijska enakopravnost. Nad 380.000 dunajskih Čehov ne sme imeti ni ene javne ljudske šole. Kakor znano, ni vlada smela pripoznati na pritisk Nemcev privatni češki šoli Komenskega pravico javnosti — a za peščico puljskih Nemcev zgradi c. kr. avstrijska vlada v l. 1906/7 šolsko poslopje, ki bo stalo malenkost 141.550 K. — Znak slovanske politike!!

—a—

Pedagoški paberki.

Poset berlinskih srednjih šol. V Berlinu opažajo, da je poset gimnazij vedno slabši, čim raste poset realk. Od l. 1900 je 470 učencev manj vpisanih na gimnazijah, čim je od iste dobe se pomnožilo število realcev za 906. **D. P.**

Žalostna statistika. Lvovsko društvo «Zveza roditeljev» zbralo je podatke, ki se nanašajo na razmere, v katerih žive lvovski otroci. Ta žalostna statistika se glasi: Zapisanih šolskih otrok 1149, pri statistiki vpoštevanih 907. Izmed teh živi v temnem stanovanju 369, živi v vlažnem stanovanju 533, s starši v isti sobi 235, ne je toplih jedil 337, ne obeduje 295, hodi brez srajce 92, nima cele obutelji 366, hodi brez plašča 312, nima celo obleko 337, ostajajo sami doma brez staršev, ki hodijo na vsednevno delo 406. **D. P.**

Vsprejem v ženska učiteljišča je vedno težka stvar. Navadno se ponudi toliko materiala, da je izbor 40 učenk zelo težaven. Vsa znanost tu nič ne pomaga. Sprejemni izpiti so večkrat le pesek v oči. Kdor je kedaj sodeloval pri teh izpiti, mi bode pritrnil, da je večkrat nesposobna učenka napravila izvrsten izpit, a v tečaju potem ni mogla naprej, čim je slabo pripravljena kandidatka večkrat preseгла tekem leta vse druge učenke. Protekcija mnogo pomaga, ne rečem ravno pri nas, a v obče. Zato je ravnateljstvo učiteljišča v Jačinu začetkom novega leta razglasilo: Z ozirom na izkustvo prejšnjih let proglašajo podpisano ravnateljstvo soglasno s profesorskim zborom, da smatra vsa priporočila za vsprejem kandidatov v zavod neumestnim in nedovoljenim obteževanjem; zato se na priporočila ne bode niti najmanje oziralo pri vsprejemu. Skrb ravnateljstva in izpitateljev bode, da se nepristranski in vestno uveri o sposobnostih izpitancev in komisija se ne bode udala nobenemu vnanjemu pritisku. Učitelji smemo pač zahtevati, da se ozirajo ravnateljstva učiteljišč vselej in povsod na učiteljske otroke. **D. P.**

Deležnost žen v šolskem vodstvu. Predsedniku angleškega ministrstva je izročilo 310 žen spomenico, v kateri zahtevajo in otemeljujejo deležnost žen v šolskem zakonu. V spomenici se navaja: «Žene smo, ki služujemo v šolskih uradih. Nekatere izmed nas imajo mnogo izkustva kot člani šolskega sveta; toda razvoj naših sil za dobre šole je omejen po našem stališču, četudi leži mnogo zadev v šolskih uradih v krogu ženskega zanimanja. Tako vzgoja otrok, ki še nimajo 7 let, vzgoja deklic, zlasti z ozirom na gospodinjstvo; skrb za slabotne, slepe, gluhoneme, duševno slabotne otroke, vse to pripada nam; ravno tako vprašanje teiesnega blagra otrok, dekliških delavnic, stališče učiteljic, ki tvorijo pri nas večino učiteljskega zbora. Toda izključene smo iz posvetovanj o vsem tem. Zato zahtevamo od vlade, da bi poskrbela, da smejo tudi žene biti voljene kot člani krajnih, mestnih in grofovinskih šolskih uradov. **D. P.**

O vrednosti šolskih svetov je izrekel deželni šolski svet češki jako ostro obsodbo. Oponaša se jim nazadnjaštvo in prevelika varčnost. škrtnost. Poziva učitelje, da z nspešnim delom paralizirajo škodo, ki jo povzročajo leni šolski sveti šolstvu. **D. P.**

Nedostatek učiteljstva na Pruskem. Na Pruskem je 14.916 razredov več nego učiteljev. Ker spada na en razred na Pruskem povprečno 54 šolskih otrok, je torej $14.919 \times 54 = 805.626$ otrok brez svojega učitelja; to je sedmina vsega šolarstva na Pruskem. Država poskuša na vse mogoče načine odstraniti nedostatek učiteljstva, zlasti se snujejo nova učiteljišča. Od l. 1900 se je na Pruskem ustanovilo 35 semenišč in 35 učiteljišč, tako da ima Prusko sedaj 161 seminarjev, 144 za učitelje, 17 za učiteljice; državnih preparandij je 72. **D. P.**

Metodiška igrača. V Budapešti hoče učitelj Julij Gabel učence igrave učiti brati in pisati v par urah. Hotel je o svoji metodi predavati v Berlinu, a tam so imeli tako malo zaupanja v ogrskega proroka, da so mu predavanje prepovedali. Madjarska pedagogika, ki se kaže zlasti lepo na Slovaškem, nima sreče. Ko bi mogel kdo Madjarom dokazati poglobitvi zakon pedagogike: Uči otroka v materinščini! **D. P.**

Naloga okrajnih šolskih nadzornikov se kvalifikuje v «Deutsch-österr. Lehrerzeitung» takole: «Kdor hoče postati nadzornik, mora najprej dokazati, da ima dovolj pedagoške naobrazbe in da je sam deloval na občih ljudskih in meščanskih šolah. Kdor ne pozna učiteljske prakse, ta jo prav lahko tudi omalovažuje. Nadzornik naj bi ne bil samo nadziratelj, temveč tudi podpornik učiteljevega delovanja: mora imeti sposobnosti, da pokaže slabemu učitelju pravo cesto. Novoimenovanemu nadzorniku naj se izroči instrukcija, da bode z učiteljstvom dovolj lepo postopal: vsaj tako, kakor to zahteva učiteljski stan. Naj ne išče samo priložnosti, da bi karal, naj tudi pripoznava kar je dobrega. Kdor samo kara in zasleduje, škoduje stvari več nego oni, ki preveč hvali. **D. P.**

Glasbeno-pedagoški kongres se je vršil t. l. aprila meseca v Berlinu. Predavanja sta bili: «Reforma pouka v petju na dekliških šolah». Sestavili so spomenico, v kateri se zahteva: Popolna reforma pouka v petju na višjih in ljudskih šolah, boljša naobrazba učiteljev petja za višje in za ljudske šole, nove učne osnove in na višjih šolah, isto stališče učiteljev petja z učitelji drugih predmetov. Končno se zahteva nadzornik petja za ljudske in višje šole. Za ljudsko šolo je kongres malo storil. — Kako zanimivo bode v ljudski šoli ko si bodo izročali kljuko nadzornik telovadbe, risanja, veronauka, petja in nadzornica ženskih ročnih del. **D. P.**

Vzgoja za umetnost. O tem vprašanju piše «Neue Westdeutsche Lehrerzeitung». «Kakor se nam vidi, izpustila je moda risanje iz svojih krempljev in risarski tečaji so že končani. Zato pa prihaja sedaj na vrsto telovadba in zahteva preveč. Kako dolgo bode to trajalo? Potem pride na vrsto petje, in učili se bodemo glasovne gimnastike, seveda zopet v tečajih. Malo pozneje pride pisanje, in še kaj drugega. Ko metež preneha, obesimo plašč, ki je postal nemodern, med staro šaro, in potem bodemo čakali prav potrpežljivo na novo jopico.» — Malo prehuda sodba! **D. P.**

Pametna zahteva. «Pokret», list, katerega zbog njegove nizke cene in naprednosti priporočamo slovenskemu učiteljstvu najsrčneje, navaja dolžnosti, katere ima učiteljsko društvo napram pojedincem učiteljem. Izraža mnenje, da je dolžnost Zveze ne samo braniti interese vsega učiteljstva, ampak tudi interese vsakega člana. Tako postopajo tudi nemška in češka učiteljska društva, to odgovarja namenu organizacije. Zato želimo, da bi se vršilo takšno zastopanje interesov posameznikov v učiteljskih zadevah tudi pri nas. Vsi za enega, eden za vse, to mora stati vselej na našem praporu.

O nazornem pouku piše nadzornik Cantal, da ima edino ta namen, učiti učence opazovati. Vse drugo je postransko delo in naj se podreja absolutno izrečenemu vrhovnemu načelu. In kolikokrat se poučuje pri nas brez nazoril? **D. P.**

Kronika.

Gozdna šola v Šarlotenburgu je nopen otvorjena. To leto je urejena za 240 učencev, torej za dvakratno število učencev lanskega leta. Poučuje na šoli 6 učiteljev in 3 učiteljice. Lani je v 6½ mesecih stala šola 23.237 M. D. P.

Bedno gmotno stanje učiteljstva v Galiciji se spozna iz članka, ki ga je v «Szkoli» priobčil poljski učitelj. Dokazal je v njem, da ima priprost klesarski pomočnik v 16. letu službe za 2 K več plače nego učitelj po 30. letu. To je gotovo škandal ne samo za Galicijo, ampak za vso srednjo Evropo. D. P.

Koroško šolstvo. Težek vzdih se izvine iz prs, ko slišiš imenovati to rano na našem narodnem telesu. Naš Korotan, nekdanj najvažnejša slovenska zemlja, se utaplja v nemškem morju, v nemškem šolstvu. Nekoliko žalostnih števil: Na Koroškem je 8 nemških meščanskih šol in 370 ljudskih šol, izmed teh je 284 nemških, 3 so slovenske in 83 je utrakvistiških. — Poleg tega je še 13 ljuskih šol s pravom javnosti. Izmed 58.215 za šole godnih otrok je pohajalo šolo 96,8%. Učiteljev je bilo 670, izmed teh 7 brez spričeval; učiteljic je bilo 195, ena brez spričeval. Telovadba se je poučevala v 318 šolah, toda večinoma samo poleti. Ročna dela so se poučevala v 242 šolah. Šolskih vrtov je bilo 322. Učitelji so marljivi čebelarji. Učiteljische v Celovcu ima 196 gojencev; za učiteljice je imel zavod samo 1. tečaj z 48. gojenkami. V zasebnem ženskem učiteljišču je bilo 81 gojenk. D. P.

Pomnoženi šolski proračun v Franciji. L. 1904. je iznašal proračun francoskega šolstva 223,908.226 frankov; l. 1906. 251,040.961 frankov, torej za 27,821.399 frankov več; ta vsota se večinoma uporabi za ljudsko šolstvo. D. P.

Učiteljica zastopnica učiteljstva v mestnem šolskem svetu. Marija Krejčová, učiteljica v Tišnovu, izvoljena je kot zastopnica vsega učiteljstva v mestnem šolskem svetu. D. P.

Nemško šolstvo v tujini. Pri nemškem državnem uradu za vnanje zadeve se je ustanovil oddelek za nemško šolstvo v tujini. Oddelek se je izročil priznane šolniku. D. P.

Pedagoški muzej ustanavlja za Zahodno Češko učiteljsko društvo Komenský v Polznu. D. P.

Modrost šolskih odborov. V mestu V. na Hrvatskem je nedavno sklenil šolski odbor, da se učiteljici M. P. ne izplača šesti kvinkvenij, ker ne hodi v cerkev. Ta predlog je podpisal tudi tamošnji gospod kolega, kateremu je šolski odbor priznal peti kvinkvenij, četudi hodi v cerkev kakor učiteljica. Lep odbor, še lepši kolega.

Hrvatski ljudski učitelj — doktor filozofije. G. Milan Šafar, hrvatski ljudski učitelj postal je doktor filozofije na jenskem vseučilišču. D. P.

Sanatorij za jetične učitelje ustanove blizu Plovdiva. Ministrstvo daje 5000 K subvencije. D. P.

Darovi ameriškim šolam so iznašali leta 1905 nič manj nego 207,854.000 K. D. P.

Samostanske in javne šole na Francoskem. Pred novim zakonom je pohajalo na Francoskem samostanske ljudske šole 440.000 dečkov in 1,180.000 deklic, v samostanskih srednjih šolah je bilo 30.000 učencev in v raznih seminarjih pa 60.000 dijakov. Šolski bratje so imeli v svojih šolah in sicer v ljudskih 210.000 šolarjev, in v srednjih 11.000. — Državne srednje šole je obiskovalo le 96.000 dijakov. In sedaj tak kulturni boj. Znamenje časa! Δ

C. kr. mestni šolski svet Dunaja je ravnokar izdal skupni katalog vseh 12. dunajskih okrajnih učiteljskih knjižnic.